

rapklein¹

Het bereik van het Hebreeuwse woord

Deze Hebreeuwse woordstam heeft waarschijnlijk twee radicalen: ק / Q en de ל / L. Als adjectief wordt deze meestal met ‘snel’ vertaald, maar telkens wordt daarbij ook ‘licht’ bedoeld. Het gaat om kamelen, om boten, om achtervolgers, om rivieren. “Ze stellen niets voor” - dat is in het Nederlands de uitdrukking die de betekenis vrijwel dekt. Er zijn volgens de lexica meerdere bijvoeglijke en zelfstandige naamwoorden van afgeleid en twee werkwoorden.

de werkwoorden

Het eerste werkwoord dat de lexica vermelden, is קָלָה / QáLáH². Het komt enkele keren voor in de Niph'al en één keer in de Hiph'il. Het kent één afgeleid zelfstandig naamwoord, קָלוֹן / QáLóWN, dat straks onder de afleidingen besproken wordt.

We kunnen dit werkwoord als een nevenvorm beschouwen van het werkwoord קָלַל / QáLàL. Dat komt vaak voor in vrijwel alle klassieke vervoegingsvormen. We gaan ze na:

a. Qal

Hier zijn de beide reeds genoemde betekenissen te vinden: ‘rap zijn’ en ‘klein zijn’, waarbij ‘klein’ vooral de betekenis heeft ‘van weinig belang’. Enkele teksten:

Gen.8:8 en 11(SV):

Daarna liet hij (Noach) een duif uit om te zien of de wateren **gelicht waren** van boven den aardbodem.

.... zo bemerkte Noach, dat de wateren van boven de aarde **gelicht waren**.

De notie ‘rap’, ‘vlug’ dient hier echter ook ingebracht te worden. De wateren worden rap klein; dat wil ook zeggen ‘van weinig belang’.

I Sam 2:30 (SV):

... maar wie Mij versmaden **zullen licht geacht worden**.

Dat wil zeggen: rap klein en van weinig belang.

2.Niph'al

Kan het beste reflexief vertaald worden, om het onderscheid met de Qalvormen niet te laten verdwijnen. Enkele teksten:

II Sam.6:22 (SV):

Ook zal ik (David nadat Michal hem had veracht omdat hij zonder tenue voor de ark had gedanst) **mij nog geringer houden** en alzo klein³ zijn in mijn ogen; en met de dienstmaagden, waarvan gij gezegd hebt, met deze zal ik verheerlijkt⁴ worden.

-
1. Het werkwoord voor ‘klein zijn’ is קָטַן / QáThàN, dat alleen in de Qal voorkomt en ook overdrachtelijk gebruikt kan worden.
 2. De lexica vermelden dit als קָלָה / QáLáH II en vermelden ook een קָלָה / QáLáH I als homoniem. Ook wij gaan uit van een homoniem. In de afleidingen verschijnt als derde radicaal de נ / A en dat maakt homoniemie waarschijnlijk. Dit werkwoord komt maar weinig voor en betekent ‘roosteren’.
 3. Hebr. שָׁפַל / SháPhàL, dat beter met ‘laag zijn’ kan worden vertaald.
 4. Hebr. כָּבַד / KábàD, dat met ‘zwaarte geven’ kan worden vertaald en dikwijls als het tegengestelde

De nadruk ligt echter meer op ‘klein’, ‘gering’, dan op licht (van gewicht).

3. Pi’el

In de Pi’el heeft dit werkwoord in de vertalingen de betekenis van ‘vervloeken’ gekregen. Maar er zijn meer Hebreeuwse woorden, die zo vertaald worden. Het is belangrijk om het specifieke van קָלַל / QáLàL te laten doorklinken⁵. De Pi’el geeft aan een werkwoord t.o.v. de Qal niet alleen een intensieve betekenis, maar vaak ook een transitieve betekenis. ‘Rapklein maken’ zou de vertaling kunnen zijn. Dan kan ‘rapklein doen zijn’ voor de Hiph’ilvormen gebruikt worden. Ook het Nederlandse ‘kleineren’ dekt de Pi’elvormen grotendeels. De notie ‘rap’, ‘vlug’ valt dan helaas weg. ‘Rapklein maken’ en ‘kleineren’ zouden beiden voor het weergeven van de Pi’elvormen kunnen worden benut. Enkele teksten:

Gen.8:21 (SV):

.... en de HEERE zeide in zijn hart: Ik zal voortaan den aardbodem niet meer **vervloeken** om des mensen wil....

‘Rapklein maken’ zou hier net zo goed passen als ‘kleineren’. Het Hebreeuwse woord voor (ver-)vloeken אָרַר / AáRàR komt in de zondvloedteksten niet voor! Het komt wel voor in Gen.3:14, 4:11, 5:29 en dan pas weer in 9:25, waar Noach (niet JHWH, niet AæLoHieJM!) Kanaän (niet Cham!) vervloekt.

Gen.12:3 (SV):

En Ik zal zegenen wie u (Abraham) zegenen en **vervloeken** wie u **vervloeken**..... Hier gaat het duidelijk om ‘kleineren’. Dat geldt ook voor Ex.21:17 en Lev.20:9, waar het om het ‘kleineren’ van vader en moeder gaat, in Lev.24:11, waar het om het ‘kleineren’ van de Naam gaat. In andere teksten kan de vertaling ‘rapklein maken’ heel goed overwogen worden, zoals bv Ri.9:27, waar verteld wordt hoe Gaal met zijn broeders Abimelech, die zich koning over Sichem had gemaakt, belaagden, bespotten en ‘rapklein maakten’.

4. Pu’al.

Drie keer komt het werkwoord in de Pu’alvorm voor, het passief van de Pi’el: ‘rapklein gemaakt worden’ of ‘gekleineerd worden’.

5. Hiph’il

De betekenis sluit aan bij de Qalvormen, die dan causatief worden: ‘Rapklein doen zijn’. Die betekenis hebben deze vormen in vrijwel alle teksten, o.a. in Jona 1:5. Dat geldt eigenlijk ook voor II Sam.19:43 (Hebr.telling 44).

6. Pilpalpeel en Hithpalpeel.

In deze vormen, waar de twee-radicalige stam verdubbeld wordt, krijgt het werkwoord en sterk afgeleide betekenis. Er zijn drie teksten:

van קָלַל / QáLàL optreedt.

5. Dat geldt niet minder voor die andere Hebreeuwse woorden: 1. אָרַר / AáRàR, dat in de Qal het beste met ‘vloeken’ (trans.) en in de pi’el met ‘vervloeken’ kan worden vertaald; 2. קָבַב / QábàB, dat in Num.22 en 23 gebruikt wordt en beter met ‘verwensen’ kan worden vertaald; 3. אָלַה / AáláH, het karakter van deze woordstam dient in samenhang met maar liefst drie homoniemen nagegaan te worden. Bovendien is het het de vraag of dat aantal niet verminderd kan/moet worden. De vertaling ‘vervloeken’ is voor dit Hebreeuwse woord te sterk en te specifiek. Een bespreking hiervan zou veel ruimte vergen.

Ez.21:21 (Hebr.telling 26) (SV):

Want de koning van babel zal aan den tweesprong staan.....en waarzegherij plegen:
hij zal de pijlen **schudden** en hij zal de terafgiem raadplegen en hij de lever bezien.
Het gaat blijkbaar om een bepaalde handeling met pijlen. Het werkwoord zegt allereerst dat het om een **rappe** handeling gaat, het gebruik van de pilpalpeel zegt, dat het bovendien om een herhaalde handeling gaat: de koning ‘deed de pijlen steeds rapklein gaan’; de context maakt voldoende het doel van deze handeling duidelijk.

Pred.10:10 (SV)

Indien hij het ijzer heeft stomp gemaakt en hij **slijpt** de snede niet.....
Hier wordt ook wel ‘wetten’ vertaald. Ook hier gaat om een herhaaldelijk uitgevoerde ‘rappe’ beweging: ‘rap kleinscherp maken’.

Jer.4:24 (SV):

Ik zag de bergen aan en zie, zij beefden, en al de heuvelen **schudden**.
In deze tekst staat de hithpalpeel. Het werkwoord krijgt hier ook nog een reflexief accent. De heuvels ‘maakten zich steeds rapkleiner’.

De afgeleide woorden.

Behalve het reeds genoemde bijvoeglijk naamwoord קל / QàL, ‘rapklein’ en zelfstandig naamwoord קל / QoL, ‘rapkleinheid’, moeten hier eerst de volgende drie zelfstandige naamwoorden besproken worden.

1. קלֵּלָהּ / QeLáLáH

Dit Hebreeuwse woord wordt in de lexica en de vertalingen meestal met ‘vloek’ vertaald. Met de basisbetekenis van het stamwoord en aan de meeste vervoegingsvormen van het werkwoord wordt zo geen rekening gehouden. Bovendien wordt er ten onrechte van uitgegaan, dat dit woord volstrekt synoniem is met het Hebreeuwse woord מְאַרָהּ / MeAéRáH, dat weliswaar weinig voorkomt, maar wel in zo’n geladen tekst als

Deut.28:20 (SV)

De HEERE zal onder u zenden den **vloek**, de verwoesting en het verderf.....

In Deut.28:15 gaat de tekst over van de zegeningen en de beloften, verbonden aan het horen van de stem van JHWH en het doen van de geboden (vs 1) op de gevolgen van het niet horen van de stem van JHWH en het niet doen van de geboden (dezelfde woorden als in vs 1):

.SV: zo zullen al deze **vloeken** over u komen en u treffen.

Maar hier staat קלֵּלוֹת / QeLáLóWT, evenals in vs 45, waarmee deze huiveringwekkende passage wordt afgesloten. Vier keer horen we na vs 15 ‘vervloekt’ (אַרָוּר / AáRuWR), aan het begin van vs 16,17,18 en 19. Daarna worden al die verschrikkingen aangekondigd, die met ballingschappen en deportaties bittere werkelijkheid zullen worden. Zelfs het wegvoeren van de koning, “die gij u aangesteld zult hebben”, wordt in vs 36 vermeld. Vooral na vs 45 wordt duidelijk, dat hier vooruitgegrepen wordt op de situatie die voor het eerst aanbrak na 722 en 586 v. Chr. en nadien nog vele malen. In deze hoofdstukken wordt vanuit de ervaring gesproken, al wordt alles in de mond van Mozes gelegd, die het uit de mond van JHWH vernomen heeft. De vreselijke dingen die hier beschreven staan, zijn niet *van*

te voren bedacht, maar naderhand door overlevenden opgetekend! En al die verschrikkingen worden קָלָלוֹת / QeLáLóWT genoemd. Reeds in Deut.11 wordt dit woord op dezelfde manier gebruikt.

Deut.11:26, 27 en 28 (SV):

Zie ik stel u heden voor, zegen (בְּרָכָה / BeRáKháH⁶) en vloek (= קָלָלָה / QeLáLáH)

den zegen, wanneer gij horen zult.....

maar den vloek, wanneer gij niet horen zult.....

Maar het Hebreeuwse woord קָלָלָה / QeLáLáH heeft niet de betekenis van 'vloek'!

Het gaat om 'kleinering'! Dus:

Zie ik stel u heden voor, inzegening en kleinering
inzegening, wanneer gij horen zult.....
maar kleinering, wanneer gij niet horen zult.....

Naar de vorm is het grammaticaal verbonden met de Pi'elvervoeging van het werkwoord. Die kan met 'kleinere' vertaald worden. Het zelfstandig naamwoord dus met 'kleinering'. Dat is meer dan vernederen, dat is het ook. Wie kleineert, ontnemt iemand alle waarde, hij is van geen enkel belang meer. Alle verschrikkingen die in Deut. 28 en 29 worden beschreven, maken duidelijk, dat mensen van geen enkel belang meer zijn, men kan er mee doen wat men wil. Ook treiteren is kleineren; en er wordt in Deut.28 getreiterd. In dezelfde termen spreekt ook Jeremia en zijn profetieën zijn historisch gezien ouder dan de teksten uit Deut. Ook Jeremia spreekt over 'kleineringen'.

Jer.24:9 (SV)

.... en Ik zal ze overgeven tot een speelbal tot een spotreden en tot een vloek (kleinering).

Dezelfde woordkeuze staat in Jer.25:18 en 26:6.

2. קָלָלָה / QeLoQàL.

Dit bijvoeglijk naamwoord komt alleen voor in Num.21:5 (SV):

..... onze ziel walgt van dit zeer lichte brood (het manna).

Israël beklagt zich bij Mozes over het manna, dat als brood 'niets voorstelt', 'klein' is en 'rap' verteerd is. Dit woord is afgeleid van de pilpal van het werkwoord. De vertaling 'rap-klein' (met streepje ter onderscheiding van קָלָל / QàL) zou ook hier kunnen.

3. קִיקְלוֹן / QieJQáLóWN.

Dit zelfstandig naamwoord komt alleen voor in Hab.2:16 (SV):

..... en er zal een schandelijk uitbraaksel over uw heerlijkheid zijn.

Het woord 'uitbraaksel' is een toevoeging van de SV. Andere vertalingen (NBG bv.) spreken over een 'grote schande'. Het gaat ook hier om 'rappe kleinering' tegenover 'de zwaarte', de כְּבוֹד / KáBóWD.

Aan het begin van dit vers staat een zelfstandig naamwoord, dat algemeen wordt

6. Beter te vertalen met 'inzegening'.

afgeleid van het eerste besproken werkwoord קָלָה / QáLáH, nl.

4. קָלַן / QáLóWN.

Het komt vrij vaak voor en wordt meestal met ‘schimp’ of ‘smaad’ vertaald. Maar ook hier gaat het om een ‘kleinering’. Als vertaling zou ‘rapkleinheid’ overwogen kunnen worden. Enkele teksten.

Hos.4:7 (SV):

... Ik zal hun eer (KáBóWD) in **schande** (rapkleinheid) veranderen.

Spreuken 11:2 (SV):

Als de hovaardigheid (קָדָר / ZádóWN) komt, zal de **schande** (rapkleinheid) ook komen.

Het bereik van het Nederlandse woord.

Het woord ‘klein’ heeft in het Nederlands allereerst betrekking op de omvang. Maar wie Van Dale naslaat, vindt vanaf 3 : ‘in zijn soort beneden de maat’, ‘van weinig aanzien of belang’, ‘nietig’, ‘van geringe waarde’. En die betekenis past bij het Hebreeuwse stamwoord קָל / QàL.

Maar we voegen er het woordje ‘rap’ aan toe. Dat betekent allereerst ‘vlug’, maar het kan ook ‘uitschot’ betekenen, bv. in de uitdrukking ‘rap en tuig’ of ‘jan rap en zijn maat’.

De vertaling ‘rapklein’ voegt niet alleen de notie ‘vlug’ toe aan ‘klein’, maar versterkt en bevestigt ook het ‘kleine’ in de zin van het ‘onbelangrijke’ en ‘minderwaardige’.

Het woord ‘kleineren’, dat letterlijk wel degelijk ‘klein maken’ betekent, heeft een sterk negatieve lading en die doet recht aan de lading van de Pi’elvormen van het Hebreeuwse werkwoord.

Gevolgen voor de betekenis van de teksten.

Door dit Hebreeuwse woord in de vertaling (en de uitleg!) duidelijk te onderscheiden en een eigen karakteristiek te geven, komen in de teksten van TeNaKh woorden als ‘vloek’, ‘vervloeken’, ‘schande’, ‘smaad’ minder vaak voor. Naast de hier genoemde Hebreeuwse woorden voor deze begrippen zijn er nog meer Hebreeuwse woorden, die in de lexica en de vertalingen met vrijwel dezelfde Nederlandse woorden worden weergegeven. Ook voor die Hebreeuwse woorden loont het de moeite naar een eigen karakteristiek te zoeken en die ook in de vertalingen op te nemen. Voor het Hebreeuwse , uit twee medeklinkers (radicalen) bestaande, stamwoord קָל / QàL hebben we naar die karakteristiek gezocht en die weergegeven met ‘rapklein’.